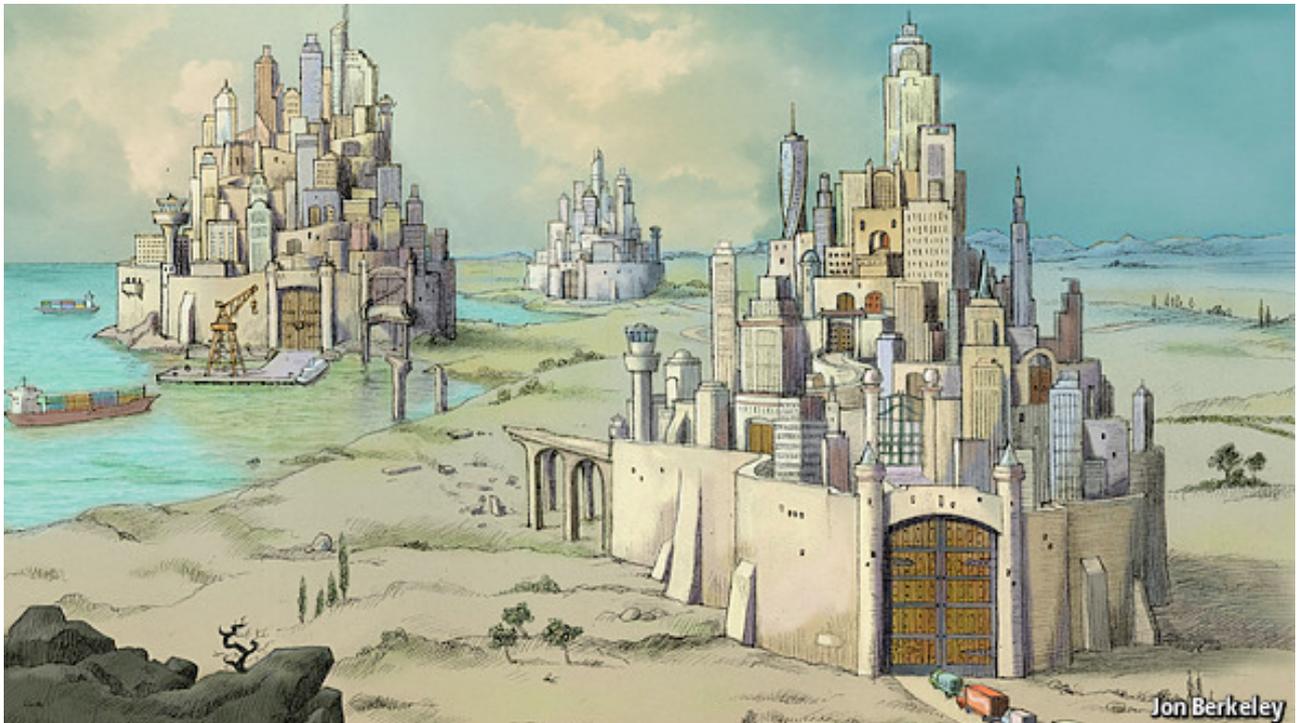


Η Περιφραγμένη Υδρογειος

Οι κυβερνήσεις αναγείρουν εμπόδια στην παγκοσμιοποίηση. Είναι καιρός για ένα νέο κύμα απελευθέρωσης

The Economist, 12 Οκτωβρίου 2013



Φανταστείτε ότι ανακαλύψατε μία συνταγή για την άμεση προώθηση της παγκόσμιας οικονομίας. Μια συνταγή που θα αναζωογονούσε τις επιχειρήσεις προκαλώντας αύξηση των πωλήσεων και της παραγωγικότητας . Μια συνταγή που θα διευκόλυνε την πρόσβαση τους στο πιστωτικό σύστημα και που θα οδηγούσε σε αύξηση στο εύρος και την ποιότητα των προϊόντων στα καταστήματα, διατηρώντας παράλληλα τις τιμές τους σε χαμηλά επίπεδα . Ποιο οικονομικό ενεργειακό ποτό θα μπορούσε ενδεχομένως να προσπορίσει όλα αυτά τα οφέλη;

Η παγκοσμιοποίηση μπορεί. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια η τάση για μεγαλύτερο άνοιγμα της παγκόσμιας οικονομίας έχει αντικατασταθεί από έναν ενθουσιασμό για την ανέγερση εμποδίων - ως επί το πλείστον σε βάρος της παγκόσμιας οικονομίας.

Το χειρότερο δεν συνέβη ...

Όχι πολύ καιρό πριν, οι δίδυμες δυνάμεις της τεχνολογίας και της οικονομικής απελευθέρωσης έδειχναν να οδηγούν σε όλο και μεγαλύτερο όγκο κεφαλαίων, αγαθών και ανθρώπων διαμέσου των συνόρων . Όταν η παγκόσμια οικονομική κρίση ξέσπασε το 2008 , αυτή η υπερβολή αντικαταστάθηκε από φόβους για επανάληψη της δεκαετίας του 1930. Αυτοί οι φόβοι δεν πραγματοποιήθηκαν, εν μέρει τουλάχιστον, διότι ο κόσμος είχε μάθει από την τρομερή εκείνη δεκαετία ότι ο προστατευτισμός

κάνει μια κακή κατάσταση ακόμη χειρότερη. Ωστόσο, πραγματοποιήθηκε μια πιο λεπτή μεταβολή: η αδέσμευτη παγκοσμιοποίηση έχει αντικατασταθεί από μια πιο εκλεκτική εκδοχή. Όπως δείχνει μία ειδική έκθεσή μας, οι φορείς χάραξης πολιτικής έχουν γίνει πιο επιλεκτικοί αναφορικά με ποιους συναλλάσσονται, πόση πρόσβαση παρέχουν στους ξένους επενδυτές και τις τράπεζες, και τι είδους εισροές κεφαλαίων ευνοούν. Δεν έχουν κατασκευάσει αδιαπέραστα τοιχώματα, αλλά υψώνουν πύλες.

Αυτό είναι περισσότερο εμφανές στις κεφαλαιαγορές. Οι παγκόσμιες ροές κεφαλαίων μειώθηκαν από 11 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2007 σε περίπου το ένα τρίτο αυτού του ποσού το περασμένο έτος. Η μείωση αυτή έγινε εν μέρει για συγκυριακούς λόγους, αλλά και επειδή οι ρυθμιστικές αρχές στην Αμερική και την Ευρώπη, οι οποίες είδαν τις αναζητήσεις των τραπεζών στο εξωτερικό να καταλήγουν σε καταστροφή, έχουν προσπαθήσει να απομονώσουν τα χρηματοπιστωτικά τους συστήματα. Οι έλεγχοι στην κίνηση κεφαλαίων έχουν κερδίσει έδαφος στον αναδυόμενο κόσμο, επειδή συντελούν στη θερμομόνωση από αποσταθεροποιητικές εισροές ζεστού χρήματος χωρών όπως η Βραζιλία.

Χρησιμοποιούμενοι με φειδώ, οι έλεγχοι κεφαλαίων μπορούν να κάνουν τα χρηματοπιστωτικά συστήματα λιγότερο ευάλωτα σε μόλυνση, και τις κρίσεις λιγότερο βλαβερές. Αλλά οι κυβερνήσεις δεν πρέπει να ξεχνούν τα οφέλη της οικονομικής διαφάνειας. Ο ανταγωνισμός από ξένες τράπεζες αναγκάζει τις εγχώριες να ανταγωνιστούν σκληρότερα. Η οριοθέτηση των τραπεζών και η επιβολή ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων προστατεύει από την μόλυνση, αλλά και παγιδεύει τις αποταμιεύσεις σε χώρες με περιορισμένες διεξόδους για αυτές.

Ο προστατευτισμός στο διεθνές εμπόριο δεν έχει τη δικαιολογητική βάση των ελέγχων στη διεθνή κίνηση κεφαλαίων. Ευτυχώς, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ), ο φύλακας του παγκοσμίου εμπορίου, αποτρέπει τον πιο επιδεικτικό προστατευτισμό. Ωστόσο, οι κυβερνήσεις έχουν αναπτύξει ύπουλες μεθόδους αποφυγής της οργής του. Νέα εμπόδια - για παράδειγμα επιδοτήσεις προς τις εγχώριες επιχειρήσεις, απαιτήσεις τοπικού περιεχομένου, ψεύτικες υγειονομικές απαιτήσεις και απαιτήσεις ασφαλείας - έχουν κερδίσει σε δημοτικότητα. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Συναγερμό Εμπορίου (Global Trade Alert), μια υπηρεσία παρακολούθησης του διεθνούς εμπορίου, τουλάχιστον 400 νέα προστατευτικά μέτρα έχουν τεθεί σε εφαρμογή χρόνο με χρόνο από το 2009, και η τάση είναι αυξητική.

Μεγάλες αναδυόμενες αγορές, όπως η Βραζιλία, η Ρωσία, η Ινδία και η Κίνα έχουν επιδείξει μια πιο παρεμβατική προσέγγιση στην παγκοσμιοποίηση, η οποία βασίζεται στη βιομηχανική πολιτική και τον κατευθυνόμενο από τις κυβερνήσεις δανεισμό, ώστε να παρέχουν στους εγχώριους παραγωγούς ένα πλεονέκτημα. Η βιομηχανική πολιτική απολαμβάνει περισσότερου σεβασμού από δασμούς και ποσοτώσεις, αλλά αυξάνει το κόστος για τους καταναλωτές και θέτει τις πιο αποτελεσματικές ξένες επιχειρήσεις σε μειονεκτική θέση. Το Ινστιτούτο Peterson υπολογίζει ότι, το 2010, οι απαιτήσεις τοπικού περιεχομένου στοίχισαν στον κόσμο 93 δισεκατομμύρια δολάρια σε απώλεια συναλλαγών.

Οι προσπάθειες για την αποκατάσταση της δυναμικής του ελεύθερου εμπορίου σε παγκόσμιο επίπεδο, κατέρρευσαν με το γύρο εμπορικών συνομιλιών της Ντόχα . Αντί αυτού, οι κυβερνήσεις προσπαθούν να το πράξουν μέσω περιφερειακών συμφωνιών ελευθέρου εμπορίου. Η ιδέα είναι ότι οι μικρότεροι εμπορικοί όμιλοι καθιστούν ευκολότερη την αντιμετώπιση πολιτικά διχαστικών ζητημάτων. Η εταιρική σχέση των χωρών του Ειρηνικού (Trans-Pacific Partnership ή TPP), την οποία η Αμερική, η Ιαπωνία και δέκα άλλες χώρες ελπίζουν να συνάψουν φέτος έχει ως στόχο να θέσει κανόνες για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας , των επενδύσεων , των κρατικών επιχειρήσεων και των υπηρεσιών.

Οι περιφερειακές συμφωνίες ελευθέρου εμπορίου αποτελούν μία μικτή ευλογία. Καλά σχεδιασμένες, μπορούν να τονώσουν την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, τόσο με τον περιορισμό των εμποδίων σε νέους τομείς και με την προώθηση της δράσης σε πολυμερείς συνομιλίες . Κακά σχεδιασμένες, μπορεί να οδηγήσουν σε μεγάλη εκτροπή αντί για προώθηση του διεθνούς εμπορίου. Οι κυκλοφορούμενες συμφωνίες του σήμερα έχουν πιθανώς θετικό πρόσημο, αλλά μπορεί και να μην ανταποκριθούν στις υποσχέσεις τους : στη βιασύνη τους να υπογράψουν μια συμφωνία , οι συμμετέχοντες στην TPP φαίνονται πιθανό να δεχθούν περιορισμούς για τον καπνό, τη ζάχαρη, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, μειώνοντας τη σημασία μιας τελικής συμφωνίας.

... Αλλά θα μπορούσε να είναι τόσο καλύτερα

Η ανόρθωση πυλών δεν προκαλεί μεγάλη οργή . Ωστόσο, αξίζει να θυμηθούμε τι ευκαιρίες έχουν χαθεί . Το 2013 η αξία των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών θα φθάσει το 31,7 % του παγκόσμιου ΑΕΠ . Ορισμένες μεγάλες οικονομίες εμπορεύονται πολύ λιγότερο: οι συνολικές εξαγωγές της Βραζιλίας είναι μόλις 12,5 % του ΑΕΠ . Η αύξηση αυτή της αναλογίας ισοδυναμεί με μια τονωτική ένεση για την παραγωγικότητα. Το διεθνές εμπόριο στον τομέα των υπηρεσιών είναι πολύ χαμηλότερο από ό, τι σε αγαθά. Και ακόμη και σε προϊόντα επιβιώνει ένα υπερβολικό επίπεδο προστατευτισμού. Η Αμερική επιβάλλει ένα δασμό 127 % στους συνδετήρες από την Κίνα. Η Ιαπωνία επιβάλλει ένα δασμό 778 % στο εισαγόμενο ρύζι. Ο προστατευτισμός είναι χειρότερος στον αναδυόμενο κόσμο. Οι δασμοί της Βραζιλίας είναι, κατά μέσο όρο, τέσσερις φορές υψηλότεροι από εκείνους των ΗΠΑ, ενώ της Κίνας είναι τρεις φορές υψηλότεροι.

Στη διάρκεια του προηγούμενου έτους το κόστος των εμποδίων στο διεθνές εμπόριο έχει γίνει σαφέστερο. Λίγες χώρες έχουν αναγείρει περισσότερες πύλες από τη Ρωσία, την Ινδία και τη Βραζιλία. Η ανάπτυξη και στις τρεις αυτές χώρες είναι απογοητευτική. Οι δύο τελευταίες έχουν υποστεί απότομη υποτίμηση στα νομίσματά τους. Ορισμένες χώρες έχουν υπολογίσει το κόστος της ανέγερσης πυλών και προχωρούν στο άνοιγμα των οικονομιών τους. Οι νέοι ηγέτες της Κίνας κάνουν ελαφρά πηδηματάκια προς χαλαρότερους κανόνες για το ξένο κεφάλαιο και υποστηρίζουν πρωτοβουλίες για μία μετριοπαθή παγκόσμια συμφωνία για το

εμπόριο. Το Μεξικό σχεδιάζει να δεχθεί εκ νέου τους ξένους επενδυτές στο κλάδο του πετρελαίου, σε μια προσπάθεια να αυξήσει την παραγωγή του. Η Ιαπωνία ελπίζει ότι η TPP θα ταρακουνήσει τους αναποτελεσματικούς τομείς της, συμπληρώνοντας τα δημοσιονομικά και νομισματικά ερεθίσματα τα οποία έχει υιοθετήσει.

Αλλά η μοίρα της παγκοσμιοποίησης εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την Αμερική. Κατά τα τελευταία 70 χρόνια έχει χρησιμοποιήσει την επιρροή της για να ωθήσει τον κόσμο να ανοίξει τα οικονομικά του σύνορα. Τώρα που επιρροή της απειλείται από την αυξανόμενη επιρροή της Κίνας και τις εγχώριες διαφωνίες εντός της ίδιας της Αμερικής . Η απόφαση του Μπαράκ Ομπάμα να παρακάμψει τη Σύνοδο Κορυφής των Ηγετών Ασίας-Ειρηνικού στο Μπαλί, προκειμένου να αντιμετωπίσει τη διακοπή λειτουργίας της κυβέρνησης στις ΗΠΑ ήταν γεμάτη συμβολισμούς. Οι Πρόεδροι της Κίνας και της Ρωσίας κατάφεραν να παρευρεθούν. Ο κ. Ομπάμα πρέπει να επαναβεβαιώσει την οικονομική ηγεσία της Αμερικής ολοκληρώνοντας την TPP, έστω και με ατέλειες , και να αναγκάσει το Κογκρέσο να την δεχθεί. Η ετοιμοθάνατη παγκόσμια οικονομία χρειάζεται κάτι από τη μαγεία που μπορεί να προσφέρει η παγκοσμιοποίηση .